

**SFÂNTUL
NECTARIE DE LA EGHINA**

Opere complete
1

**ZECE CUVÂNTĂRI BISERICEȘTI
LA POSTUL MARE
DESPRE ÎNGRIJIREA SUFLETULUI**

Traducere din limba greacă de Laura Enache

Prolog, Prolegomene, Introducere și Scholii de Dimitrios V. Gonis
Traducere din neogreacă de Maria-Cătălina Muraru

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2015

CUPRINS

Cuvânt de binecuvântare	9
Prolog	11
Prolegomene	15
Introducere	69

ZECE CUVÂNTĂRI BISERICEȘTI LA POSTUL MARE

Cuvântarea I. Despre Credință	106
Partea I	107
Partea a II-a	112
Cuvântarea II. Despre răbdarea în necazuri	119
Partea I. Dumnezeu poartă de grijă lumii și că nimic nu se întâmplă fără voia Lui	121
Partea a II-a. Cuvânt despre pricina pentru care necazurile noastre sunt dese și unul după altul și pentru ce trebuie să le răbdăm pe acestea cu stăpânire de sine	126
Cuvântarea III. Despre adevărata libertate și despre relația ei cu libertatea morală	130
Partea I	131
Partea a II-a. În ce chip putem rămâne liberi	138

Cuvântarea IV. Despre mărturisire	143
Partea I. Că mărturisirea este necesară pentru vindecarea sufletelor noastre	145
Folosul moral și duhovnicesc al mărturisirii	150
Partea a II-a	151
Cuvântarea V. Despre Dumnezeiasca Împărtășire	156
Partea I. Arătarea măreției Sfintei Euharistii	158
Partea a II-a. Cum trebuie să venim la împărtășirea cu Sfintele Taine	162
Cuvântarea VI. Despre iubirea și slujirea datorate lui Dumnezeu	171
Partea I	173
Partea a II-a. Despre slujirea lui Dumnezeu	179
Cuvântarea VII. Dovedirea dragostei noastre față de Domnul nostru Iisus Hristos	184
Cuvântarea VIII. La Sfânta și Marea Vineri	187
Despre Împăcarea cu Dumnezeu și despre mântuire	187
Partea I. Despre păcat și împăcare	189
Partea a II-a. Despre venirea Mântuitorului și consecințele ei	193
Cuvântarea IX. Despre pocăință	201
Partea I	202
Partea a II-a	207
Cuvântarea X. Despre slujirea în duh și în adevăr a lui Dumnezeu	215
Partea I	217
Partea a II-a. Despre slujirea exterioară	223

Cuvântarea XI. Studiu despre sufletul omului și despre animal233

1. Existența și raționalitatea sufletului omului mărturisită de înzestrările trupului și de relația acestuia cu creația 233
2. Iraționalitatea animalului mărturisită din însăși nepotrivirea trupului cu exigențele raționalității și din relația lui față de creația din jurul lui 238
3. Că lucrările și celelalte înclinații inteligente ale animalelor au sădite în ele o oarecare pricepere naturală în sufletul lor, care se numește instinct 241
4. Comparație între manifestările simțirii animalului cu puterile sufletești ale omului 244

DESPRE ÎNGRIJIREA SUFLETULUI

- Către cititori 253
- Omilia 1. Despre libertatea morală, că omul este liber din punct de vedere moral 255
- Omilia a 2-a. Despre caracterul inviolabil al libertății 265
- Omilia a 3-a. Despre adevărata libertate și despre fals numita libertate 271
- Omilia a 4-a. Despre modul în care putem rămâne liberi din punct de vedere moral 279
- Omilia a 5-a. Despre păcat 288
- Omilia a 6-a. Despre pocăință 299
- Omilia a 7-a. Că mântuirea se înfăptuiește prin harul lui Dumnezeu și prin voința omului 304
- Omilia a 8-a. Despre mărturisire 321
- Omilia a 9-a. Despre mărturisire 333
- Omilia a 10-a. Despre Dumnezeiasca Împărtășire 351
- Omilia a 11-a. Cuvânt despre datoriile noastre în fața Sfântului Altar 364

Scholia	375
Anexe	391
Indice	394

Cuvântarea VI. Despre iubirea și slujirea datorate lui Dumnezeu

*„Deci Maria luând o litră cu nard curat, de mare preț,
a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului ei.”
(In 12, 3)*

Vedeți înțeleapta socotință a unei inimi recunoscătoare? Vedeți expresia sinceră a unui suflet iubitor? Maria, plină de bucurie și de înflăcărare la venirea Domnului în casa ei, dă exemplu de cea mai înaltă înțelepciune, 5 de cea mai înaltă iubire și cucernicie.

Ce faptă frumoasă! Cât de grăitoare! Cine nu se va mira de felul nobil al Mariei în care Îl primește în casa ei ca oaspete pe Domnul, Care a binevoit să-i fie oaspete? Cine nu va fi mișcat la vederea unei fapte atât de înțelepte precum cea a Mariei? Dar cum a fost condusă la 10 această faptă, atât de plină de cinste, de a-L primi la ea? Răspunzând la această întrebare necesară, zicem că, pe de o parte, prin fire, era aplecată din căldura inimii spre iubirea dumnezeiască și spre dorul profund de a 15 sluji lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, avea acestea potrivit datinii comune vechilor popoare. Vechile popoare, care prețuiau mult iubirea de străini, îi găzduiau mult timp pe străinii poposiți în casele lor. Una dintre rânduielile găzduirii pe care le oferea era și spălarea 20 picioarelor. Fapta aceasta era văzută ca foarte cinstitoare și de aceea de multe ori chiar stăpâna casei împlinea

această lucrare. Așadar, luând pildă de la acest obicei, Maria și-a exprimat față de Iisus, în cel mai grăitor mod, sentimentele sale dezvoltate în inima ei din
25 recunoștință și dragoste.

Da, frați creștini. Prin acest fel de a acționa, Maria a arătat doririle către Dumnezeu cele tănuite în ascunzișurile inimii ei, fiindcă faptele noastre, care provin din sugestiile inimilor noastre, ne descriu și ne exprimă
30 ca într-o icoană inimile noastre, lucru pe care limba nu poate să o facă. Fapta Mariei, așadar, este icoana în care se înfățișează măreț sentimentul care domină în inima ei. Inima ei recunoscătoare nu s-a limitat numai la o ospitalitate obișnuită, nu s-a mulțumit numai cu o
35 îngrijire îndătinată și comună, ci a voit ca printr-un mod ieșit din comun, printr-o ospitalitate deosebită, să arate prețuirea față de Cel pe care Îl găzduia. A voit ca să trateze într-un mod deosebit o persoană deosebită. Așadar, a înlocuit apa cu mirul cel mai de preț și pro-
40 soapele și ștergarele, cu părul curat al capului. Și cât de potrivit se tâlcuiește cugetul ei! Ce limbă sau ce artă ritoricească ar putea să descrie atât de amănunțit ceea ce în tăcere și într-un singur moment a ilustrat celebra faptă a Mariei? Desigur, nici una. Fiindcă sen-
45 timentele inimii se vădesc nu prin cuvânt, ci prin modul de a acționa, alta fiind limba inimii și alta limba cugetului. De aceea, altfel se descrie mintea și altfel inima. În lacrima unei inimi care se pocăiește, a unei inimi înfrânte și zdrobite, câte nu sunt descrise, câte nu sunt revelate!
50 Cu această limbă tainică grăind și Maria, a descris către Iisus și către toți înaltul și nobilul ei cuget și dragostea și slujirea ei față de Hristos! Fapta aceasta bună a Mariei a voit Evanghelistul Ioan să o păstreze până la noi, în vreme ce altele, cele mai multe sau fără de
55 număr, precum însuși istorisește, au fost trecute sub

tăcere – fiindcă, precum socotea, „dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris”¹⁷². Nu mai puțin totuși a istorisit fapta Mariei, ca exemplu a dragostei dumnezeiești, și
60 al slujirii bineplăcute Lui.

Așadar, fiindcă dragostea față de Dumnezeu și slujirea constituie tema pericopei de astăzi, eu voi alcătui cuvântul de astăzi despre aceste două datorii ale omului față de Dumnezeu.

65 Partea I

1. Că dragostea față de Dumnezeu este porunca lui Dumnezeu.

Dragostea către Dumnezeu este cea dintâi poruncă din Decalog, adică Legea pe care Dumnezeu a dat-o
70 poporului Israel după Ieșirea lui din Egipt. A dat-o lui Moise pe Muntele Sinai, în Arabia, după cum istorisește cartea Ieșirii¹⁷³. Această poruncă, voind Dumnezeu să o facă foarte prețuită, a îngrădit-o pe ea cu legăminte care să insuflă în același timp datorie și îndrăzneală.
75 Datorie pentru pornirile de a călca voința dumnezeiască, iar îndrăznire pentru cei bineplăcuți ai Lui spre a face voia Lui. „Eu, zice, Domnul Dumnezeuul tău, sunt un Dumnezeu zelos, care pedepsesc pe copii pentru vina părinților ce Mă urăsc pe Mine până la al treilea și al
80 patrilea neam”¹⁷⁴. Cât de severă este pentru cei nelegiuiți această poruncă! Cât de milostiv Se arată față de cei ce Îl iubesc pe El și ascultă poruncile Lui! Așa cum în Vechiul Testament dragostea față de Dumnezeu este

¹⁷² In 21, 25.

¹⁷³ Ieș. 1-17.

¹⁷⁴ Ieș. 20, 5-6.

piscul poruncilor, la fel și în Noul Testament dragostea
85 pentru Dumnezeu este încununarea tuturor poruncilor
legii și ale profetilor.

Acest adevăr îl propovăduiește Domnul Însuși și
ne învață și pe noi. Fiind întrebat odată de un învă-
țător al Legii mozaice: „Care este cea mai mare po-
90 runcă din Lege?, Domnul a răspuns zicând: Să-L iubești
pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din
tot sufletul tău și din toată puterea ta”¹⁷⁵! Așadar, dra-
gostea față de Dumnezeu ne este poruncită nouă atât
de Vechiul Testament, cât și de cel Nou. De unde rezultă
95 că trebuie să fie văzută ca o poruncă dumnezeiască,
drept cea mai înaltă datorie a omului și drept cea mai
de căpetenie grijă a lui.

*2. Că se cuvine a-L iubi pe Dumnezeu, pentru a fi iubiți
de El.*

100 Dar de ce Dumnezeu îi cere cu atâta insistență omului
dragostea? La această întrebare necesară, Sfântul Evan-
ghelist Ioan răspunde: „fiindcă Dumnezeu este iubire”.
Ca unul care este iubire, voiește ca noi să Îl iubim pe
El, pentru ca, iubindu-L pe El, să fim iubiți de El.
105 „Pentru că dragostea este de la Dumnezeu și oricine
iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe
Dumnezeu. Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumne-
zeu, pentru că Dumnezeu este iubire”¹⁷⁶. Deci, fiindcă
Dumnezeu este iubire, de aceea trebuie să Îl iubim pe
110 El. Că Dumnezeu este iubire și că iubește lumea foarte, o
spune însuși Evanghelistul: „Întru aceasta s-a arătat
dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul lui Dum-
nezeu cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume

¹⁷⁵ Mt. 22, 36-37

¹⁷⁶ I In. 4, 7-8.

ca prin El viață să avem". Ce măsură a dragostei este
 115 mai mare decât iubirea însăși? Cine se poate îndoi
 despre iubirea lui Dumnezeu? Și, mai mult decât atât,
 nu noi o căutăm, ci El Însuși o revarsă pe aceasta către
 noi din propria pornire. „În aceasta este dragostea”, zice
 Evanghelistul, „nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu,
 120 ci fiindcă El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său
 jertfă de ispășire pentru păcatele noastre”¹⁷⁷. De aceea
 caută dragostea. Fiindcă El ne-a iubit pe noi, voiește să
 Îl iubim pe El pentru ca viață să avem și mai multă să
 avem¹⁷⁸. Fiindcă întru El era viață și viața era lumina
 125 oamenilor¹⁷⁹. Vrea să Îl iubim, ca să rămânem întru
 El¹⁸⁰, fiindcă cel ce rămâne întru El rămâne în viață și
 are viață veșnică¹⁸¹. Caută deci dragostea noastră nu
 pentru ca El să primească ceva de la noi, ci pentru ca
 El să ne dăruiască nouă.

130 Câtă nemăsurată dragoste! Cât de necesară pentru
 viață, pentru mântuire și pentru fericirea omului!

3. Că însăși firea rațională a omului cere dragostea față de Dumnezeu.

Dragostea față de Dumnezeu, în afară de porun-
 135 cile legii dumnezeiești și de cuvintele spuse mai sus,
 cere și implică însăși natura rațională a omului. Prin
 faptul că este inteligibilă, nu caută și nu însetează după
 nimic altceva decât după Mintea cea fără de început.
 Și aceasta în chip foarte natural, fiindcă pururea cele
 140 înrudite sunt atrase unele spre altele. Sfânta Scriptură
 mărturisește înrudirea omului cu Dumnezeu, zicând:

¹⁷⁷ I In. 4, 10.

¹⁷⁸ I In. 10, 10.

¹⁷⁹ In. 1, 4.

¹⁸⁰ I In. 4, 12-13.

¹⁸¹ I In. 4, 16.

Dumnezeu a făcut pe om „după chipul și asemănarea Lui”¹⁸². Așadar, omul, fiind după asemănarea lui Dumnezeu, cum poate fi lipsit de dragoste? Dragostea așadar
 145 este sădită în om *in potentiam*, ca însușire a lui. Dar omul trebuie să o arate și în lucrare, pentru a ajunge prin faptă la asemănarea cu Dumnezeu. Deși suntem plăsmuiți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, nu e mai puțin adevărat că numai atunci ajungem astfel,
 150 când este cu putință să fim desăvârșiți prin virtuți. După păcatul strămoșesc, omul a pierdut asemănarea cu Dumnezeu. Or, lepădarea de Dumnezeu a avut drept rod întunecarea minții, slăbirea voinței și înșelarea simțirii. Dar, fiindcă dragostea lui Dumnezeu ne-a izbăvit din
 155 deznădăjduirea acestei stări și ne-a întărit puterile sufletului, suntem datori să ne îngrijim pentru a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu, sporind cea mai bună și cea mai înaltă dintre proprietățile lui Dumnezeu, dragostea.

Așadar, omul, din rațiuni naturale, adică rațiuni
 160 fundamentale și din rațiuni obiective, adică ale Legii, are datoria de a-L iubi pe Dumnezeu din toată inima lui și din toată puterea lui și din tot cugetul lui¹⁸³.

Dar, în afară de rațiunile amintite, care sunt rațiuni sădite în natura omului, mai sunt și alte rațiuni la fel
 165 de mari și la fel de puternice.

Pe Dumnezeu suntem datori a-L iubi și pentru nesfârșitele Lui bunătăți.

Inima omului a fost plăsmuită de Ziditorul ei spre a sluji drept cort în care să sălășluiască și în care să
 170 umble Domnul¹⁸⁴ și să Își facă în ea locaș¹⁸⁵, după cum

¹⁸² Fc. 1, 26.

¹⁸³ Deut. 6, 5; Mt. 22, 37; Mc. 12, 30; Lc. 10, 27.

¹⁸⁴ Lev. 26, 11-12.

¹⁸⁵ In 14, 23.

a arătat dumnezeiescul cuvânt însuși: Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui Viu precum Dumnezeu a zis că: „Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeu lor și ei vor fi poporul Meu”¹⁸⁶. Inima omului
 175 pururea însetează și Îl caută pe Domnul, singurul Care poate să o desăvârșească. Fiindcă Dumnezeu este cel mai înalt bine, Binele absolut, inima suportă cu întristare lipsa acestui bine și nu încetează să Îl caute, până ce nu va împlini desăvârșita și nesfârșita iubire, centrul
 180 tuturor doririlor ei.

Inima omului trebuie să îl iubească pe Dumnezeu, fiindcă a fost plăsmuită ca să iubească binele, frumosul și adevărul. Îl iubește pe Dumnezeu pentru măreția Lui! Fiindcă „Cine este Dumnezeu mare ca Dumne-
 185 zeul nostru?”¹⁸⁷ Pentru puterea, pentru înțelepciunea și frumusețea Lui! Fiindcă „prin puterea cuvântului lui cerurile s-au întărit”¹⁸⁸. Pe toate cu înțelepciune le-a făcut¹⁸⁹. Iar frumusețea feței Lui robește și răpește orice inimă. Dar oare numai El este cu adevărat Cel ce este?
 190 Dacă frumusețea pământească, ce este doar o palidă reflectare a frumuseții desăvârșite a Celui ce umbrește strălucirea soarelui, ne vrăjește și ne robește, cât de mult nu ne va robi pe noi ceea ce este frumusețea în sine?

Dar trebuie să Îl iubim pe Dumnezeu și pentru desă-
 195 vârșirea noastră, fiindcă numai prin dragostea lui Dumnezeu putem ajunge desăvârșiți precum Însuși cere de la noi. Domnul nostru Iisus Hristos, învățându-i pe ucenici și pe popor potrivit învățaturii ce decurge din acest principiu, a zis: „fiți desăvârșiți, fiindcă și Tatăl vostru

¹⁸⁶ II Cor. 6, 16.

¹⁸⁷ Ps. 76, 14.

¹⁸⁸ Ps. 32, 6; 103, 24.

¹⁸⁹ Ps. 103, 24.

200 cel din ceruri desăvârșit este”¹⁹⁰. Iar Apostolul Pavel în *Epistola către Coloseni* zice: „Sfătuind și învățând pe orice om, întru toată înțelepciunea ca să înfățișăm pe tot omul desăvârșit în Hristos Iisus”¹⁹¹.

Da, frați creștini, numai prin iubire putem fi desăvârșiți.
205 Fiindcă, de vreme ce desăvârșit este numai Dumnezeu, cum am putea dobândi desăvârșirea altfel decât prin dragoste? Căci prin ea, dacă rămânem în Dumnezeu, scoatem din El, ca dintr-un izvor nesecat, harul care ne desăvârșește.

210 Oare nu ne duc la această concluzie fiecare dintre observațiile noastre? Cine nu vede diferența celor desăvârșiți în Hristos față de cei ce sunt încă prunci în credință și în dragoste? Oare nu cunoaștem limpede că „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus
215 este, pogorându-se de la Părintele luminilor”¹⁹²?

Oare setea noastră de mântuire nu trebuie să aprindă în noi dragostea față de începutul mântuirii noastre? Oare nu cei ce Îl iubesc pe El vor moșteni Împărăția cerurilor gătită lor¹⁹³? Oare nu „credința lucrătoare
220 prin iubire”¹⁹⁴ ține cheile Împărăției lui Dumnezeu? Însuși interesul mântuirii noastre ne sugerează dragostea față de Dumnezeu.

Dar, în afară de acestea, nu suntem datori să iubim dragostea pentru ea însăși? Ce este mai înalt decât
225 dragostea? Ce este mai frumos decât ea? Sau ce este mai strălucitor? Sfântul Apostol Pavel, împletind cununa dragostei, ascultați cu câte bunătăți, cu câte virtuți o

¹⁹⁰ Mt. 5, 48.

¹⁹¹ Col. 1, 28.

¹⁹² Iac. 1, 17.

¹⁹³ Mt. 25, 34.

¹⁹⁴ Gal. 5, 6.

încununează pe ea: „Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu caută
 230 ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată”¹⁹⁵. Iată pentru ce Dumnezeu, Care este iubire¹⁹⁶, cere de la noi iubire față
 235 de El. Prin aceasta suntem iubiți de El, prin dragoste ne arătăm caracterul nostru natural, prin dragoste se săvârșește înnoirea inimilor noastre, prin dragoste primim bunătățile simțirii, prin dragoste ne desăvârșim, prin dragoste suntem mântuiți și, în sfârșit, prin dra-
 240 goste trăim și în viața prezentă, iar dincolo trecem fericiți și binecuvântați.

Aceasta este dragostea. După ce am arătat necesitatea iubirii față de Dumnezeu, să trecem la dovedirea necesității dreptei slujiri a lui Dumnezeu.

245 Partea a II-a. Despre slujirea¹⁹⁷ lui Dumnezeu

1. Că slujirea Lui este o poruncă a lui Dumnezeu

Așa cum dragostea față de Dumnezeu este o poruncă dumnezeiască și una dintre cele dintâi porunci ale Legii, la fel și slujirea lui Dumnezeu este una dintre

¹⁹⁵ I Cor. 13, 4-8.

¹⁹⁶ In 4, 8

¹⁹⁷ Gr. *latreia*, în general, are sensul de „adorare, venerare” a lui Dumnezeu, dar ulterior a căpătat un sens mai restrâns și mai specializat, cel de slujire în sensul de „cult” al lui Dumnezeu, el s-ar defini ca ansamblu al slujbelor oferite lui Dumnezeu. Acesta este sensul în care se folosește aici, slujire, cult bisericesc. O dovedește atât conținutul întregii omilii, cât și citatul pe care îl adaugă spre ilustrare: „Domnului Dumnezeului tău, zice, să I te închini și numai Lui Unuia să-I slujești”.

- 250 cele mai de seamă porunci ale lui Dumnezeu, fiindcă slujirea adusă lui Dumnezeu este cuprinsă în porunca iubirii. „Domnului Dumnezeului tău, zice, să I te închini și numai Lui Unuia să-I slujești”¹⁹⁸. Învățându-i pe Romani această datorie, Apostolul Pavel descrie tot-
- 255 odată și caracterul, și natura acestei slujiri. Iată, în *Epistola către Romani*, cum învață Apostolul: „Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească”¹⁹⁹.
- 260 Iar în *Epistola către Evrei* zice: „Să fim mulțumitori și așa să-I aducem lui Dumnezeu închinare plăcută, cu evlavie și cu sfială”²⁰⁰.

2. Că slujirea lui Dumnezeu este expresia dragostei lui Dumnezeu.

- 265 Dar slujirea lui Dumnezeu, în afară de acest caracter de datorie pe care îl are, este și o consecință directă a iubirii: dragostea și slujirea lui Dumnezeu au între ele o astfel de relație între ele, precum cea de la cauză la efect. Slujirea este expresia iubirii. Cel ce iubește își
- 270 exprimă simțirile lui prin slujire. Așadar, cel ce slujește o face fiindcă iubește. Nu poate deci slujitorul să nu slujească, fiindcă cel ce nu slujește acela nu Îl iubește pe Dumnezeu. Se înșală foarte mult dacă spune că Îl iubește pe Dumnezeu. Slujirea nu este născocirea căpeteniilor, nici o invenție a minții, ci un imbold al inimii.
- 275 Exemplul fericitei Marii ne ilustrează deplin acest cuget.

¹⁹⁸ Deut. 6, 13; 10, 20.

¹⁹⁹ Rom. 12, 1.

²⁰⁰ Evr. 12, 28-29.